

N OVEMBRE -XI

PÓRTULA

Número 11, novembre de 1982

S U M A R I

La nostra petita-gran història, X
Nou atemptat urbanístic i cultural
Quatre de fresques

Coses de la Vila

Esports

Grups d'esplai, com subsistim

L'ermita de Valldemossa

Eluïta per un demà més bo

Moix de teulada, 4

En aquesta Illa

Guia musical de Mallorca

Un poc de tot

La nostra llengua de cada dia

Zodiàc Passatemps

Ramon Llull

Així va el concurs

Gravat del Beat Ramon Llull

Els articles publicats a
PORTUDA expressen, única
ment, l'opinió de llurs
autors.

Portada: Gori Puigserver

C O L . L A B O R A D O R S

Miquel Bosch i Auba

Antoni Canyelles i Oliver

Tòmeu Català

Miquel Angel Lladó i Ribas

Salvador Ortoneda

Antoni Pascual i Nadal

Tomeu Pou

Aina Sansó

Xisco Serra

Narcís Torres i Riera

Ramon D. Villalonga

Impressió

Toni Mesquida i Amengual

Bernat Palou i Creus

Redacció

Gori Puigserver i Canyelles

Miquel Romaguera i Canyelles

Coordinació

Biel Massot i Muntaner

Realitza i edita:

Grup d'esplai FOCS i OLLES

S'Escola Vella, Pòrtol (Marratxí)

Depòsit legal: PM 529/81

La nostra petita gran història.

Capítol X.

Lo que proposà un component de grup per nomenar un president va ésser denegat per majoria, ja que fins ara havíem anat de lo millor i no feia falta cap president. Lo que sí férem uns Estatuts i Lleis Internes, per podernos regir damunt ells i respectar els deures i drets de cada un.

L'estiu del 81 mos sortia a camí amb passes de gegant i començava l'hora de preparar les festes patronals de Nostra Dona del Carme, que com molts ja sabeu se fan per juliol, però abans d'aquestes vénen les patronals del terme, per juny, les de Sant Marçal, Sant que cura de dolor i de tot mal. Aquest any la casa de la vila mos convidà, juntament amb els altres grups d'esplai de Marratxí, per demanar-nos si volíem participar a tals festes i formàr part de la comissió, a nosaltres mos va parèixe molt bé. Mos reuniren dos pics per concretar lo que volíem fer, sorgien moltes coses, com per exemple; que les festes tornassin cap un caire tradicional com eran abans, que la participació dels infants i joves fos més nombrosa, ja que feia uns quants d'anys havien donat un canvi molt gran i aleshores eren més de envergadura que populars. Quant ho tenguérem tot ben discutit i rediscutit, mos repartiren les feines. A nosaltres mos tocà anar a comprar les olles per les cucanyes, és clar, nosaltres som de Pòrtol i com és tradició aquí fan olles, gerres, plats...etc.

Arribà la gran festivitiat de Patró i participàrem amb el jocs infantils, va anar tot més o manco bé.

Just sortíem d'aquesta, quan ja estàvem dins l'altra. Per juliol organitzàrem les dites festes de Pòrtol. Ja teníem les experiències viscudes de l'altre any, però aquesta ja era molt més elevada i més dies de durada, si mal no record eren deu dies de festa i les despeses pujaven a més de 275.000 pessetes en total. Nosaltres estàvem un poc assustats per aquests preus tan elevats, però a la risca l'aventura, com aquell que diu. Abans havíem fet una fifa de pinyol vermei o sigui "Un Cuixot=jamón i vi bo", que mos ajudà a cobrir un parell de despeses. I poc a poc s'anaven acostant els dies de la bauxa.

.Miquel Romaguera i canyelles.

NOU ATEMPTAT URBANISTIC I CULTURAL A LA VILA.-----

Se tracta de la paret de pedra del camp de futbol que ha estat encimentada d'una manera bàrbara sens respectar-la com monument paisatgístic que constitueixen totes aquestes parets de pedra seca, i en especial aquesta degut a la seva situació: el camí de Pòrtol a Sa Cabaneta va perdent poc a poc la seva característica peculiar per convertir-se amb una entrada del més mal gust, on només hi veuen ciment.

Culturalment les parets seques són una herència a respectar. Actualment ja no hi ha gent que en sapi fer i, en tot cas, no se'n fan pel seu elevat cost. Si les poques que tenim, que además ajuden a embellir un indret, les tomam o les dissimulam amb inexpressiu ciment arribarà un moment que no en tndrem. Conservem lo poc que queda.

Además de lo anterior s'ha demostrat que el senyor que s'encarrega d'això no té gaire idea de reforçar una paret. Això vol dir que qualsevol pagès o picapedrer de la Vila veurà reforçada aquesta paret sense espanyar-la, només encimentant la darrera filada de pedres i a damunt amb la qual cosa la paret queda reforçada igualment sense quedar espanyada i sortint molt més barata de preu.

Les mostres de disconformitat no s'han fet esperar. El Grup d'Esplai Focs i Olles va presentar el problema i unes possibles solucions a l'Ajuntament, però encara no mos han tornat resposta oficial; da-

(acaba a la pàgina 3)

QUATRE DE FRESQUES.-----

Biblioteca Pública Municipal. A la fi l'han oberta al públic, de 12 a 1 i de 5 a 7. Instal·lada al C.N.M. Costa i Llobera en poden ser socis presentant una foto carnet i el D.N.I. (o el del pare si són menors)

Plaça de Sa Babaneta. Presenta una dificultat tècnica: Quan plou l'aparcament queda ple d'aigua. Esperem que s'arregli en poder.

Varen posar uns poms d'adorn a la nova barana que la tanca i de quatre ja en falten dos. Qualcú, per fer una gràcia, els va llevar. Hauríem d'aprendre a respectar la que és de tots.

Al mateix lloc i amb el mateix tema varen rompre una sèrie dels taulons posats per a la propaganda electoral. No en sabrem mai?

Donya Carme se retira. Aquesta conoguda mestressa d'escola ha arribat al moment de gaudir d'un descans. Aquests dies ha rebut un homenatge de despedida per part del Claustre de professors i de l'Associació de pares. Enhorabona.

Conflicte a l'escola. Referent a l'us de la nostra llengua al cicle inicial d'E.G.B. Com en tot hi ha gent a favor i gent en contra. Creim, de tota manera, que una gran part de la culpa és deguda a la manca d'informació. Al proper número intentarem fer una crònica exposant la problemàtica i els fets que l'han ocasionada.

Rectificació. Al darrer nombre vàrem citar la nova monja amb el nom de "Ribot"; en realitat és Isabel Cabot.

Síquies. Segueixen per bon camí. Ja hi deu haver casi la meitat del poble entubat i tapat.

Nou policia municipal. Contractat per sis mesos per l'Ajuntament. Es santamarier i nom Joan Hoarrach Colom.

Jocs esportius municipals. Se celebraran durant el primer semestre del 83. El pressupost arriba a les 300.000 pessetes.

Anada a Lluç. Un grup de seixanta portelans hi varen anar dissabte dia 30. D'Inca a Lluç a peu amb torrada incluída a l'arribada.

Obres al camp de futbol. A part de lo que hem dit a la primera plana també han fet la paret frontal que faltava i han engrandit el portell d'entrada.

Festes de Sant Miquel. La liquidació d'entrades i sortides de les festes d'enguany ha donat la quantitat de 1.582.977 pts.

=====

CINEMA DE LA VILA

Programa per al novembre:

- 7.- El real Bruce Lee
Mi querido profesor
- 14.- Aullidos
Dinero maldito
- 21.- Los energéticos
La verdadera historia de Frankenstein
- 28.- El Chino
Marihuana connection

Previstes pròximament:

Mahoma
American gigolo
La isla
Lazos de sangre
Que no pare la música
Golpe audaz

=====

QUART
CREIXENT

LLIBRERIA C/ RUBI CIUTAT.

LLIBRERIA (INCA)
I PAPERERIA

ESPIRAFOS

«COSES de la VILA»

AIXI VAREN ANAR LES ELECCIONS DEL 28-0

	<u>Pòrtol</u>	<u>Marratxí</u>
Votants	1239	5039
AP	491	1521
PSOE	255	1628
UCD	114	421
CDS	44	209
PCIB	29	147
PSM	17	76
PST	6	
PCOE	5	
PCE(ML)	3	
FI	1	
(Altres)		77

REESTRUCTURACIO DE COMISSIONS MUNICIPALS

OBRES I URBANISME:	Guillem Vidal (Independents de Marratxí) Joan Juan Ramis (IM) Joan Cardona Marí (UCD) Guillem Juan Mas (PCIB)
RISEDA:.....	Miquel Bestard Parets (IM) Jaume Homar Canyelles (IM) Antoni Company Quetglas (UCD) Miquel A. Ferrer Monserrat (PSOE)
GOVERNACIO:.....	Miquel Bestard Parets (IM) Gabriel Moyà Sastre (IM) Antoni Company Quetglas (UCD) Guillem Juan Mas (PCIB)
VIES, OBRES PUBLI QUES i SERVEIS	Joan Juan Ramis (IM) Jeroni Jaume Capellà (IM) Bartomeu Nicolau Pascual (UCD) Baltasar Reynés Moyà (PSOE)
CULTURA:.....	Antoni Montilla Peinado (IM) Jeroni Jaume Capellà (IM) Baltasar Reynés Moyà (PSOE) Guillem Juan Mas (PCIB)
AIGUES I XARXA DE CANALLES:	Joan Cardona Marí (UCD) Antoni Montilla Peinado (IM) Jaume Homar Canyelles (IM) Miquel A. Ferrer Monserrat (PSOE)

(ve de la pàgina 1) munt el diari "Ultima Hora" de dia 4 de novembre apareix un escrit en el qual es donen altres solucions; pels medis culturals de la vila circules mostres de protesta...

Seria possible que nos valgués per vegada?

La Redacció.--

* MARRATXÍ * 2ª REGIONAL *

En el transcurs d'aquest passat mes d'octubre el Marratxí ha jugat quatre partits. El primer dins Felanitx contra l'atlètic Felanitx, que ha pujat enguany. El resultat final va ser: Atlètic Felanitx, 2; Marratxí, 3. Va ser un partit molt disputat en el qual els nostros jugadors se varen saber sobreposar en un ambient molt carregat en contra seva.

El segon partit va ser contra el Ferriolense, dins Son Caulelles. El resultat va ser: Marratxí, 3; Ferriolense, 1. Jugaren pel Marratxí: Pep, Víctor, Barea, Bordoy, Darder, Javi, Carlos, Lluis, Sebastià, Bastamante i Torrens. En el minut 70 Paquito va substituir a Javi i en el 80 Martí va sortir al lloc de Carlos.

Gols: El primer el va marcar Torrens al minut 33 arrel d'un penal que feren a Sebastià. Al minut 45 Porotelo, del Ferriolense empatava el partit d'un gran tir desde fora de l'àrea que entrà per l'esquadra. Al minut 52 Torrens marcava el 2-1 i al minut 78 una gran jugada entre Carlos i Sebastià va fer que el baló anàs al fons de la xarxa, éssent el 3-1 definitiu.

El tercer partit se jugà dins el camp del Miquel Nadal, de Palma contra el Gènova. Aquí el Marratxí va perdre la imbatibilitat que havia aconseguit mantenir durant els quatre partits disputats. El resultat final fou: Gènova, 2; Marratxí, 1. Va ser un mal partit pels jugadors del Marratxí ja que pareixia que se provaven a veure qui ho faria pitjor. Al final mal resultat i mal partit.

El quart partit se jugà contra el que encapçalava la taula d'aquesta segona regional: el Lloret. El resultat del partit no deixa dubte sobre quin equip va ser superior: Marratxí, 6; Lloret, 0. Jugaren pel Marratxí: Pop, Barea, Escarrer, Salas, Darder, Molina, Javi, Bordoy, Sebastià, Paquito i Torrens.

Gols: Al minut 3 Javi, aprofitant una fallida del porter, al minut 30 Bordoy treu una falta desde fora de l'àrea gran i el porter només mirà passar el baló fins el fons de la xarxa, tal va ser la seva impotència per aturar quell fort tir. Al minut 37 Torrens aprofita una pilota que va quedar morta als seus peus i marcà amb molta tranquil·litat. Al minut 38 gran jugada personal de Sebastià que driblà fins a tres jugadors i marcà el quart gol. Al minut 74 un baló llarg corre regué amb Torrens i sortí el porter que fallà el rebuig, continuant Torrens amb el baló i entrant plegats a la porteria del Lloret. Un minut després Bordoy, de penal, aconsegueix el sis-zero definitiu. Una de les coses més destacables, a més del bon partit que vèrem, va ser que al minut 53 eh Pop aturà un penal amb el qual havia estat castigat el Marratxí.

Miquel Bosch.--

Infantils - Alevins

Transcorrer la lliga amb tota normalitat ja que desde el moment el nostre compromís és anar a jugar els partits per tal de començar bé l'any que ve i jugar a la categoria que nos toqui. Aquests són els resultats: Dia 2: Marratxí, 0; Patronat, 9. Dia 9: R. Calvo, 9; Marratxí, 0. Dia 16: Marratxí, 0; Sant Gaietà, 5; Dia 23: Marratxí, 0; Cide, 15. Dia 30: La Victària, 5; Marratxí, 1.

Desde aquesta plana vull donar l'enhorabona a aquests al·lots que no se desanimen encara que perdin i veure la difícil tasca que és jugar a primera complint cada setmana en anar a l'entrenament.

ALEVINS. Partits jugats i resultats del mes d'octubre. Amistosos: Gènova, 1; Marratxí, 1. Marratxí, 2; Consell, 5. Marratxí, 5; Son Sardina, 2. Marratxí, 1; Genovès, 1. Pla de na Tesa, 0; Marratxí, 3. De lliga: Avance Llubi, 2; Marratxí, 5.

Amb aquests resultats se pot dir que l'equip alevín està en disposició de poder afrontar qualsevol partit encara que sigui un difícil adversari pels altres.

CLASSIFICACIÓ COMEJADORS: Alevins: Sierra, 4; Pepin, 1

RESUM DEL TORNEIG "MEMORIAL MESTRE RAFAEL PORRET"

Hem de començar aquesta crònica amb un gran aplaudiment dedicat als organitzadors ja que el torneig va resultar un èxit tant en lo esportiu com en l'assistència de públic demostrant d'aquesta manera que, encara que siguin al·lots no se poden deixar de tenir en compte.

Els resultats varen ser els següents: primer classificat Rafal segon " Consell tercer " Marratxí quart " Son Sardina.

Xisco Serra.--

A partir del mes que ve farem una entrevista als infantils i als alevins per donar a conèixer les nostres promeses.

Consultau a Tomeu Pou a al G.E.F.O.

Xarcuteria Can Bernadí

FORMATGES • EMBOTITS i CARN FREDA (fiambre)

CARRER JUME I • SA CABANETA •

Nom:

Direcció:

ELS MILLORS JUGADORS DEL CLUB ESPORTIU MARRATXÍ.

Infantil:

Alevin:

Jovenil:

ELS CLUBS D'ESPLAI, COM ««« Subsistim »»»

Aquest article és producte, en part de la indignació, en part de la necessitat d'exposar un fet que patim tots per igual i al qual nombroses vegades hem intentat aportar solucions, no sempre afortunades: es tracta de l'etern problema econòmic als Clubs d'Esplai.

Narraré -i no és propaganda gratuïta, sinó un fet concret aplicable a molts casos- l'experiència quixotesca del meu Club d'Esplai davant l'aventura d'obtenir uns recursos que ens permetin "sobreviure".

Més endavant diré el que hem hagut de fer de bon de veres per tal de poder guanyar-nos les sopes.

Anem per parts:

A) SUBVENCIONS "OFICIALS"

1- Davant la minvada quantitat que es conseguí amb la sol·licitud d'una subvenció conjunta per part del G.D.E.M., a la qual s'hi adheriren voluntàriament tots quants Clubs volgueren, -fa d'això un parell d'anys- optarem per fer la sol·licitud individualitzada.

2- La primera ens fou automàticament retornada i desestimada. El motiu era clar i llampant: estava escrita -Oh beneïda innocència!- en Català.

3- La segona no conegué millor sort. Després d'haver-me personat jo mateix a la Delegació Provincial del Ministeri de Cultura, fermar tots els caps que calia fermar, adjuntant impressos i fotocòpies de tota casta i, com no, estampant pòlisses per tot arreu, ens fou igualment denegada. Al·legarem, en descàrrec seu, que no consignàrem el fet de dispondre d'un 70% de la subvenció sol·licitada, amb la qual cosa ells ens haguessin concedit el 30% restant. Increïble.

4- No ho vàrem intentar una tercera vegada. Sabíem que era inútil i que ens tornarien emblanquinar amb qualsevol trava burocràtica.

5- Era l'estiu. Gairebé ens havia passat un curs per damunt i arribava l'hora dels campaments i de les colònies. Calia espavilar-se. Després d'haver omplert la instància i el qüestionari pertinents que l'Excel·lentíssim Ajuntament del nostre terme ens remet cada any -no sé per què, tanmateix sempre ens donen el mateix- ens arribaren, fixau-vos-hi bé, VINT-I-CINC MIL pessetes. Al mateix temps, una agrupació de ball folklòric amb menys antiguitat que nosaltres dins el poble obtenia una ajuda superior en cinc mil pessetes a la nostra. No val a dir aquí les bones relacions que existien entre alguns dels balladors i els regidors responsables de tanta generositat. Ara, el mateix ajuntament es gastarà 800.000,-pts (VUIT-CENTES MIL) en l'organització d'una MOSTRA DE TEATRE que, segons ell, contribuirà a què es respiri un clima de cultura, per altra banda tan necessari per les nostres contrades. I les eleccions, d'aquí voltant el cantó.

6- L'Ajuntament de Ciutat destina 500.000,- pessetes als Clubs de barriades pertanyents al terme de Palma. Els foravilers es revoltent ferm. Tot és inútil. Tal vegada el Consell...

7- El Consell...? Ah, el Consell !

B) SUBVENCIONS "REALS"

1- Rifas i més rifas i paperetes i més paperetes. I la gent es cansa de tanta rifa i de tanta papereta i nosaltres ja no tenim més idees. ...Bé, potser un Festival de Cloenda de Curs ens ajudarà un poc. Però, ca, tampoc no basta.

2- Aprofitant la festa del nostre Sant Patró, muntam un lloc de venda de begudes, entrepans, hamburgueses, coca i altres herbes, més conegut vulgarment com "Xiringuito". Ens resulta bé l'invent i podrem fer uns campaments ben folgats allà on res no hi manqui.

(segueix darrere)

Fins aquí la nostra història. Si vos sembla interessant, contau també com vos ho engirgolau per tirar endavant. Després podrem contras-
tar les similituds o diferències existents entre els relats que aquí surtin a la llum. Cercarem solucions tots plegats i, si no en trebam cap, editarem un llibre de contarelles que podríem titular: "Peripè-
cies dels Educadors del Temps Lliure", o "Passéjos per les dependències de l'Oficialitat Nostrada", o bé, si vos estimau més la brevetat i la concisió: "S. O. S."

Treurem molts doblers i tots els nostres problemes s'hauran acabat. Els econòmics, es suposa.

Miquel Angel Lladó i Ribas.--
CLUB D'ESPLAI PLA DE NA TESA

L'ermita de Valldemossa

Lo conegut ministre Mendizábal decretava allà voltant lo segle XIX l'oprobiosa llei de desamortització dels béns ecclesiàstics que pertanyien a les famílies religioses arreu de tota Espanya.

A Mallorca sols se'n salvà d'aquesta expoliació, fruit de lo neocesarisme i caciquisme modern, lo monastir de Lluc.

Lo Monastir de Valldemossa o la Cartoixa és encara una de les restes d'aquell acte criminal contra l'Església Catòlica: acte de vandalisme, diria jo, perquè així com a altres llòcs han estat tornats, almenys, les Esglésies i llurs dependències, ací encara tenim dins d'una cultura que vol ésser civilitzada un dels bastions, encara que sia inconscientment, del liberalisme que volia asfixiar tot lo sagrat: exterminar les ordes religioses i llurs possessions, com els temples.

La Cartoixa de Valldemossa és ara una atracció turística més, d'on se treuen pingües beneficis, però que així se segueix trepitant lo que conserva encara un sentiment religiós: un temple dedicat a Déu.

Allà ensenyen les cel·les (un altre negoci brutet) on va estar Chopin i malgrat que tothom sap que Chopin sols ocupà (ell i Madame Jorge Sand) una sola cel·la, hom sap que en Chopin tengué molt mal record de Mallorca i de la seva residència a Valldemossa, hom sap que no té gaire importància històrica que Chopin estàs a un lloc del qual renegava.

Es clar! Lo poder dels duros fa miracles! canvia lo sentit de la història, si fa falta. Sols resta un acte de civisme, un acte generós de Justícia Històrica: tornar a l'Església Catòlica la Cartoixa de Valldemossa i llurs dependències, per damunt de Chopin i dels seus "beneficiats".

Narcís Torres Riera.--

CAFÈ

NOU

El vostro cafè Sa Cabaneta

PAPERERIA

JORDA

C/Escola PORTOL

EMPRESA
DE AUTOCARS

P. CANYELLES

Servei
Pòrtol - Palma
Palma - Pòrtol

C/ José Antonio
PORTOL

LLUITA PER UN DEMÀ MÉS BO

El calendari no s'atura. Com cada any acabarà l'estiu, arribarà l'hivern i darrere un altre Nadal se complirà un altre cicle. Si m'és possible també llavors recorreré l'illa i observaré els camps desde la muntanya. Tal vegada el meu poble oferiré una perspectiva insòlita que el faci veure com abans, en un angle que no deixi veure el descoratjador panorama en el qual té tendència a confondre's: el de ciutat, el de l'urbs engolint-se una tirença de cotxes, com un pinyó d'arrossegament que no s'atura de fer voltes.

Sobrevisi la creença en el progrés, especialment a les metròpolis. El món segueix confabulant al voltant de la paradoxa de moure's pel pur moviment, sota l'esguard del científic i la perplexitat dels demés i sempre davant la imminent insolitaritat de totes les peces.

Sí, a l'hivern tornaré a la terra. L'obsessió de l'urbs, l'atracció de ciutat no haurà arribat a les torques ni als torrents de la meua adollescència. Cavillaré desde una altura, entre cultius i camins plens de pedres, arribaré a veure qualque pagès que encara fa una veritable gesta. En aquest moment miraré per amunt. I en el cel sortirà un avió que no serà d'Ibèria ni vendrà de la Península, sino de Londres o Estocolm, o fins i tot d'Holanda o dels Estats Units. S'anià fent gros, aterritzarà i a l'aeroport hi haurà una multitud que el proper estiu se multiplicarà fins el dèfici.

Que l'illa canviarà de mans se comprova pam a pam ja fa bastant de temps, pensaré. Llavors mirant el mapa recordaré amb un calfred les pèrdues que haurà suposat un agost ple de records, i quin nou grau de satisfacció necessitaré aquest any per alterar la fisonomia de la nostra terra. Tal volta de nord a sud mils de vegades escriuen llurs billets en un murmurí inintel·ligible de desaprovació, reivindicant lo que Mallorca els deu.

Però és un fet que la nostra societat rural desapareix. L'àmplia vall d'Orient a la costa pollencina, les possessions del Teix, S'Heretat, Montcaire i un llarg etcètera i infinitat de cases de camp com Cas Xorc... són propietat d'estrangers. El petit Fornalutx, una de les més extraordinàries viles de la nostra muntanya, és casi un domini de la corona britànica o de la República Federal d'Alemanya.

En aquest orde de coses reflexionaré sobre el canvi de moneda i el mercat de divises, sobre la seva influència en la crítica transformació d'una estructura terciària, sobre les improvisacions d'una hostaleria que no ha arribat a assolir aquell ingenu ideal d'una burgesia estabilitzada i, en canvi, ha dibuixat un horitzó trencat sobre Magaluf, S'Arenal o Cala Mesquida.

Amb tot i amb això el temps és irrevocable i per això quan en s'hivern pugi a sa Serra me recolzaré a una escletxa i mantindré la ment en blanc. No faré cap esforç per veure el Pla com ho hagués vist el mallorquí d'una altra època, ni voldré imaginar-me la ciutat com hagués poguda ser. Tampoc m'entretendré en considerar si un "Tour-operator" és una cosa bona, perquè seria estèria. Sincerament m'enrecordaré d'avui, d'un dia d'estiu al tombant de l'estació, en el qual vaig experimentar una sensació inútil, la nostàlgia, i vaig tenir ganes d'envejar qualque futur.

Tomeu Català.--

C A F E

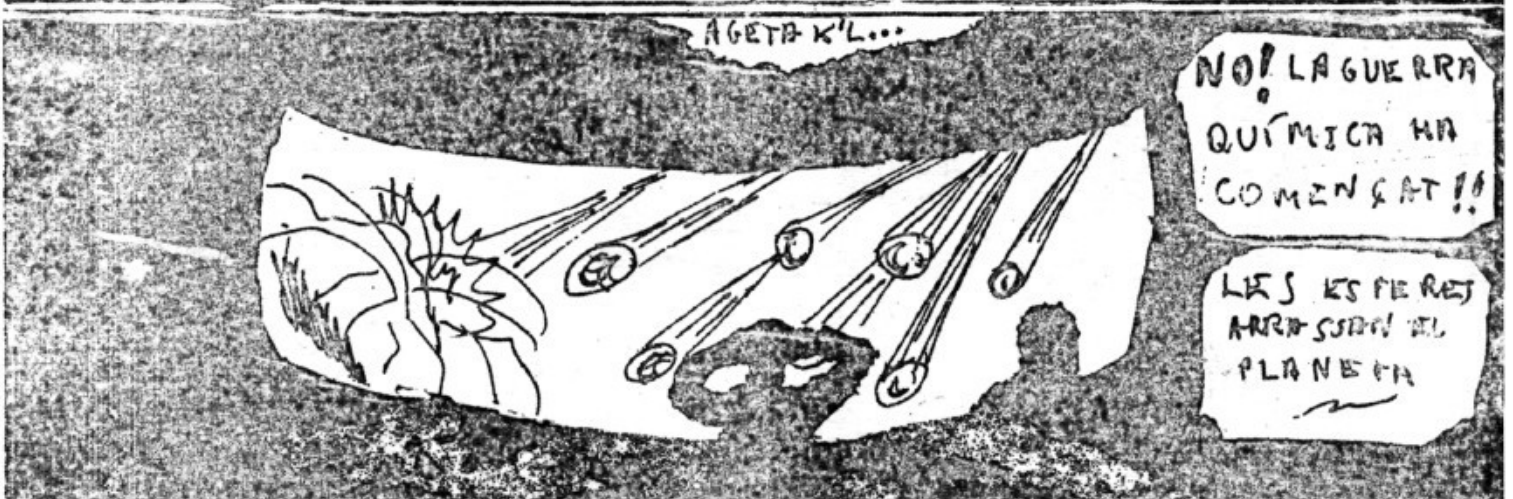
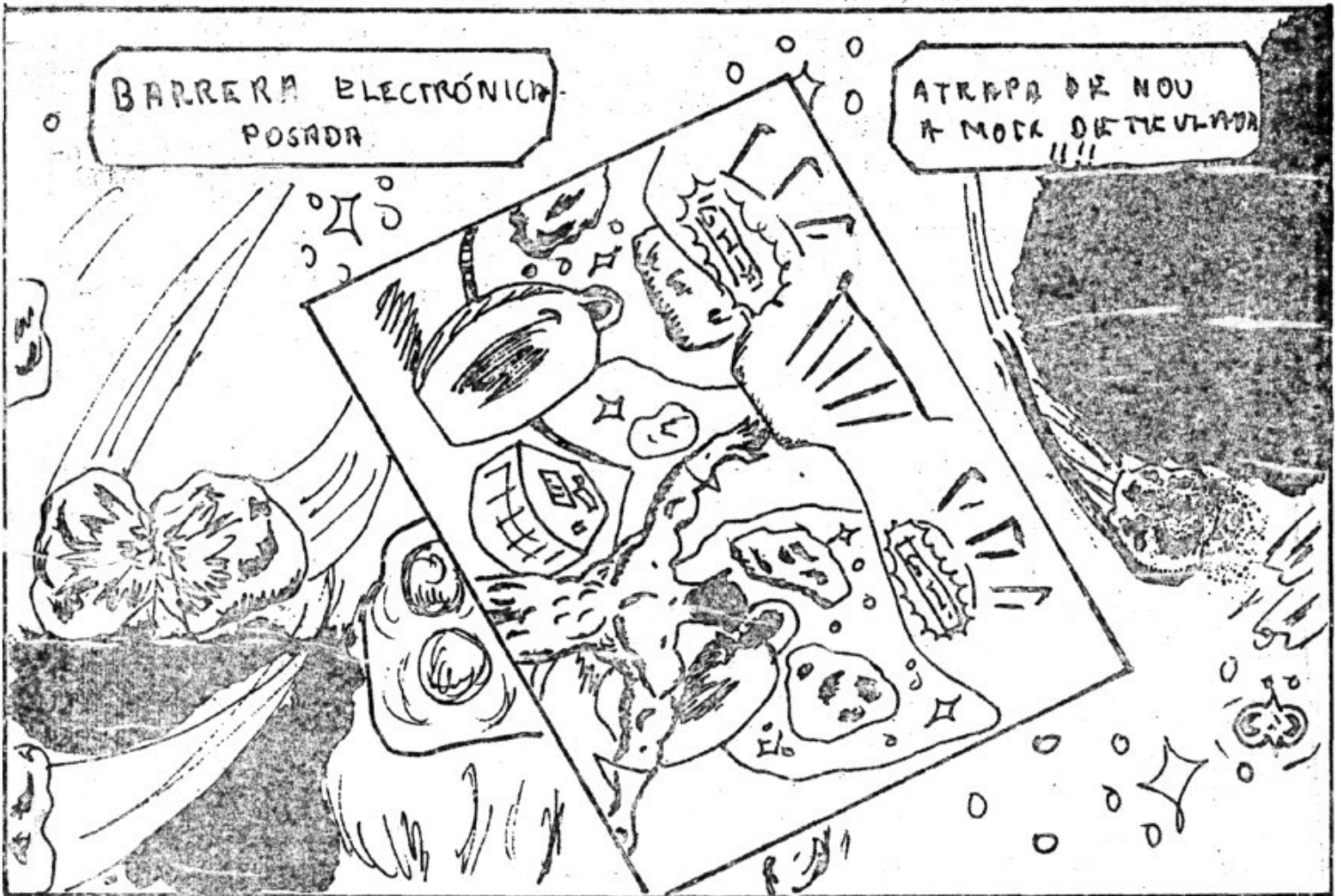
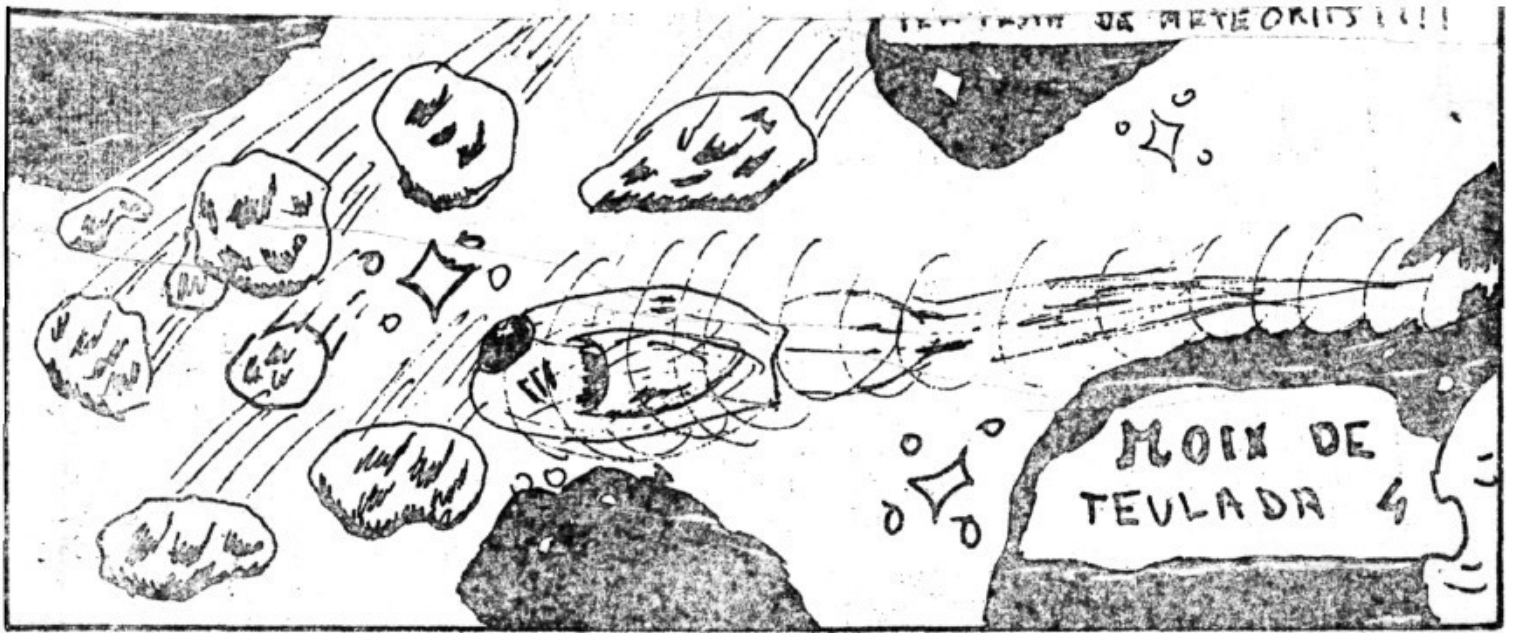
CA'N
CARRIÓ

Sa Cabaneta

P A P E R E R I A

FERRÀ

Pòrtol

A la nostra illa...

Cavallets, àguiles i altres danses.

Tres són els pobles mallorquins que han conservat danses de cavallets: Artà, Pollença i Felanitx. Els arxius ens els mostren documentats com a cossiers des dels segles XVI-XVII, però naturalment han sofert, amb el pas dels anys, variacions en les melodies i els balls.

A Felanitx el grup és de 7 dansaires -sis i una dama i van acompanyats de dos dimonis que fan el mateix paper que els dels cossiers.

Els balladors són nins (11-12 anys) i la dama és, a vegades, un nin, a vegades una nina. Fan balls rodons i de filera, també ballen l'oferta dins l'esglèsia, sempre amb xeremies, fabiol i tamborí.

A Pollença els cavallets són dos i no hi ha dama. Ballen per Sant Sebastià i a la Festa de l'Estandart.

A Artà els cavallets són quatre i una dama. Actualment n'hi ha dues colles; sembla ser que és perquè els balladors són nins i amb dos grups els balladors no se cansen tant alhora d'anar a voltar els carrers de la vila.

Es curiós assenyalar que si bé hi ha recollides melodies antigues pròpies dels cavallets d'Artà, les músiques d'ara semblen importades de Manacor, excepte una, la del ballet anomenat "Sa carrossa", de creació recent i que es balla a la processó del Sant devora la carrossa que el duu. Els altres dos s'anomenen "Els indios" i "Els nans" i coincideixen les seves melodies amb les que utilitzaven els dansaires manacorins d'aquests noms.

Els "Indios" desapareguts fa una vintena d'anys pertanyien a l'actual parroquia de Crist Rei, abans de Sant Roc, on hi habitaven terciaris franciscans que sembla que dugueren el ball de Sudamèrica. Els balladors van vestits d'indis i van entrunyellant les cintes fermades a un pal aguantat per un d'ells amb una melodia característica, per a després desentrunyellar-les amb una melodia diferent.

Quant als "nans" o "nanets" va ser una dansa de la qual se'n sap ben poc. Sembla que pertanyien a l'esglèsia de Fartarix (barri de Manacor) i que els dansadors anaven vestits de vermell amb un caparrot de cartró i ballaven marcant el ritme amb aquests pegant-se l'un amb l'altre. Va tenir poca durada (a principis de segle) i pot ser que nasqués de l'envegeta de la gent de la barriada que no tenia, com les altres de Manacor, cap dansa d'aquest tipus.

Així com els cossiers estaven arrelats a l'esglèsia "gran" (dels Dolors), els indis a la de Sant Roc; al convent dels Dominics, la festa del qual es celebrava dia 4 d'agost, tenien també una dansa que es va perdre aproximadament com la dels "indios". Eren els "Moratons". Sis balladors endiumenjats també amb calçons bufats, faldeta i camisa, calces i espadenyes, duien unturbant

pel front amb una mitja lluna, amb cintetes grogues i vermelles penjant per darrera. Feien dues danses amb una única melodia interpretada per una xaranga de vent com els indis. "Els primers" i "els segons", marxant al ritme amb unes rotlanes de fusta que duïen al ventre, a les mans i als genolls.

Amb el grup de moratons, en sortir pels carrers del barri a ballar, hi anaven un gegant i una geganta i una altra figura esperpèntica, s'Alicorn, que era un home de pedaç, assegut damunt un carretet de tres reds, vestit de fraire i amb una careta negra de cartró, amb una banya al mig del front. Pareix que s'Alicorn representa una antiga befa dels dominics als franciscans a causa de la figura de Ramon Llull, "lo doctor il.luminat", del qui s'Alicorn en seria el símbol d'escarni. L'origen de s'alicorn manacorí es podria situar en una figura grotesca d'unicorn que ja treïen a les seves processons els dominics de ciutat.

Hi ha una glosa popular que diu així:

S'Alicorn de Sant Domingo
va vestit de capellà
amb una ploma a sa mà
i no sap llegir ni escriure.

Les "Aguiles" de Pollença són dues al.lotes amb una "àguila" de cartró a la cintura, ben angalanades i carregadíssimes de joies d'or, que per el seu lluïment els pollencins no dubten en deixar-les.

Pollença és l'únic poble de Mallorca que els ha conservat, si com és de suposar n'hi havia a d'altres llocs. Es tradició que cada any siguin al.lotes diferents. Hi ha sempre estirades a l'hora de triar-les ja que tothom està intressat tenir a la família algú que els hagi ballat.

Les "àquiles" van ballant obrint la processó del Corpus, fent un punt de dansa, tan senzill com encantador, al so d'una comparsa de guitarres i violins, acompanyant-se amb les castenyetes. Amb elles hi ha Sant Joan Pelós, figura representativa de Sant Joan Baptista. Vestit amb una túnica verda fins als genolls, una capa vermella, amb careta i perruca, va descalç. Dansa entre les "àquiles" fent uns moviments realment caòtics i esgotadors. Aquesta figura de Sant Joan Pelós existeix actualment a altres pobles: Felanitx, Son Carrió, Sant Llorenç etc.

Aina Sansó.

Coordina: Ramon D. Villalonga.

Guia Musical de Mallorca

Guia musical de Mallorca !!! ... aviat se diu, però hi ha més tasca a fer de la que molts se pensen. La justificació és molt simple: vivim en un país ric en cultura musical i en demostracions concretes, però pobre en informació o en interès d'informar-se. Molt sovint, les dades que anirem aportant mensualment seran inèdites per a la majoria dels lectors i en canvi potser estan interessats en conèixer-les. Molt sovint aquestes dades no són conegudes ni per la gent interessada en música, encara que es mogui dins un determinat ambient musical. És per aquest fet que considerem necessari fer veure a tots els diferents grúpsculs musicals que es mouen dins el nostre àmbit cultural que el nostre panorama és molt més ample i ric, alhora que llançam un crit en demanda d'ajuda envers la gent que nos pugui facilitar dades sobre qualsevol dels temes que pensam tractar.

La divisió que hem fet d'aquests temes a nivell de clarificació i sistematització és la següent (revisable i reestructurable -com totes les posteriors subdivisions- en qualsevol moment):

- 1.- Institucions
- 2.- Agrupacions
- 3.- Músics i música
- 4.- Manifestacions periòdiques
- 5.- Instruments mallorquins
- 6.- Localització d'instruments
- 7.- Botigues, comerços
- 8.- Biblioteques temàtiques
Col.leccions de partitures
- 9.- Emissores. Programes
- 10.- Regoneixements públics o oficials
- 11.- La música dins les altres arts
- 12.- Bibliografia

Biel
Toni Pascual.--

C/ Santiago Ramon y Cajal, 10

Tf: 28 15 59

Ciutat de Mallorca--11

UN POC DE TOT.-----

VI FESTA DES BUNYOL.- Tendrà lloc a Petra el proper 14-N.

IV EXPOSICIO FILATELICA. Tendrà lloc a Lloseta els 5-6-7 de novembre.

POELENTEIA. L'exposició monogràfica muntada al Museu de Mallorca sobre aquesta ciutat romana se prorroga fins a finals de desembre.

PROCESSIONARIA. Enguany se dedica catorze milions per lluitar contra la seva plaga.

IBERIA. A partir d'aquest mes hi haurà un descompte del 40% en vols d'anada i tornada a la Península. (fins el 31 de març)

VOLTORS. Només en queden 22 segons el recompte d'ICONA. El darrer recompte, fet el 1973 donava la xifra de 40. Anam a menys.

BEIA i ESCORCA han estat declarats conjunts històrico-artístics per la Direcció Gral de Belles Arts.

ANTONI TORRENDELL. La fundació March subvencionarà un disc amb la totalitat del tema d'aquest músic inquer.

GARROVERS. "Sa Nostra" convoca una beca per a l'estudi del cultiu d'aquests arbres. El termini de sol·licituds acaba el 31 de desembre.

VI PREMI BAJARI de poesia breu. Termini: 30 de novembre.

PREMI PALOU I COLL. Convocat pel Consell Insular per a autors teatrals en llengua catalana. Termini: 15 de desembre. 250 mil pts.

SANT MIQUEL DE CAMPANET. Un dels oratoris més antics de Mallorca, actualment en fase de restauració.

LLUCMAJOR DE PINTE EN AMPLE és el títol de la revista que publica la delegació de l'Obra Cultural Balear a aquell poble. Ara compleix un any. Enhorabona.

LA TRAPA rep ajudes de societats estrangeres, concretament suïsses i alemanyes, encaminades al bon terme del projecte de convertir a aquella zona en parc natural.

LLEGENDES. Gabriel Sabrafín ha publicat un altre llibre sobre aquest tema. Aquesta vegada dins la col·lecció "Archivo de tradiciones populares" amb el títol: "Leyendas y tradiciones, cuentos fabulosos y

otros relatos fantásticos de las islas Cabrera, Formentera, Eivissa, Menorca y Mallorca". Una de les seves llàstimes és que estigui en castellà (ja hi tenia l'anterior), l'altra és el seu preu.

VOL D'ORONETES. Llibre de Francesc Bonafé, autor de la "Flora de Mallorca". La temàtica d'aquest, però, és literària.

HISTORIA DE LLUCMAJOR. Va ser presentat el quart volum de la sèrie escrita per Bartomeu Font i Obrador.

"L'ALGUER, UN POBLE CATALA D'ITALIA" escrit per Eduard Toda ha estat publicat recentment gràcies a la traducció feta per Rafel Caria.

POETES JOVES DE MANACOR és el títol recentment aparegut corresponent al volum XII de la Col·lecció de la Casa de Cultura d'aquella vila.

"TALAIOTS" és l'últim poemari publicat del franciscà Miquel Colom.

COMO LEER LA PRENSA ESCRITA és un llibre dedicat sobretot als educadors. Els autors: Bartolomé Rotger i Joana Mre Roque.

CINEMA MALLORQUI. El col·lectiu de cinema de Santa Maria del Camí "Itaca Films" ha començat el rodatge de "La deixa del geni grec" basat en el poema extens de Miquel Costa i Llobera del mateix nom.

S'ha de destacar la minuciositat i fidelitat en quant a ambientació, vestuari, escenaris etc, al món grec i talaiòtic que ha realitzat el col·lectiu. (Ramon)

DONAU
A

CONÈIXER

PÒRTULA

La nostra llengua de cada dia.

VI COL·LOQUI INTERNACIONAL DE LLENGUA I LITERATURA CATALANES.--

Entre els dies 28 de setembre i 2 d'octubre s'ha celebrat a la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Roma el VI Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura catalanes amb el títol "Itàlia i els Països Catalans".

Aquest va ser el IV dels Col·loquis organitzats per l'A.I.L.L.C. (Associació internacional de Llengua i Literatura Catalanes) des de la seva constitució l'any 1973 amb seu a Amsterdam.

Els col·loquis s'organitzen cada tres anys. Fins ara les ciutats que han fruit dels col·loquis han estat: Cambridge (Anglaterra), Amsterdam (Holanda), Basilea (Suïssa), Andorra i finalment Roma.

La inscripció va ser d'un total de 320 persones vingudes d'indrets de parla catalana com: País Valencià, Illes Balears, Catalunya, i Alguer; i de països com Itàlia, Alemanya, França, Suïssa, Hongria, Bèlgica, Holanda, Suècia, Anglaterra, Estats Units etc.

Entre els dos apartats del Col·loqui, -llengua i literatura-, es realitzaren un total de 14 ponències, 13 comunicacions, una taula rodona i dues conferències plenàries. Cal remarcar que el professor Tilbert D. Stegmann (Frankfurt) va presentar el projecte Bibliografia Catalana; una tasca ambiciosa que consisteix en fer un inventari bibliogràfic de totes les coses publicades sobre els Països Catalans arreu de tots els països del món.

Les ponències i comunicacions versaren sobre autors com Ramon Llull relacionat amb Dante; Petrarca i la seva relació amb Catalunya; Salvat-Papasseit, Foix i Carles Riba; Ausiàs March, Salvador Espriu, E. Rodríguez-Bernabeu, R. Xirau, V.A. Estellés. Mereix comentar apart la ponència del mallorquí Joan Mas i Vives sobre La "generació del 27" i els poetes mallorquins dels anys cinquanta (Blai Bonet, J. Vidal Alcover, J.M. Llopart i Llorenç Moya)

Quant a la llengua catalana es tractà la seva relació amb l'italià septentrional, textos en català a la Biblioteca Nacional de Nàpols l'alguerès antic i modern, cultismes en el català medieval, relacions lingüístiques italo-catalanes, qüestions sintàctiques conflictives de la normativa actual, qüestions sociolingüístiques entre l'Alguer i Catalunya...

Així mateix va ser lliurat a la Biblioteca de la Facultat de Lletres (secció Català) de Roma un important fons de llibres catalans.

Finalment l'assemblea de l'AILLC va designar seu del proper Col·loqui (1985) a Tarragona.

Ramon D. Villalonga.--

Sovint sentim
deim

Hauríem de sentir
dir

"abuelo" "abuela"

padrí, padrina

"padrino" "madrina"

padrí jove; padrina jove
(o padrins de fonts)

"bandeja"

palangana

"barandilla"

barana

"calambre"

rampa

"canyeria"

canonada

"cruse"

encreuament, cruïlla, creuer

RECORDAU :

"pues" : idò, ja que, perquè; "por lo monas": Almanco, si més no

B i e l.--

ZODIAC

- ESCORPI: L'amor va d'aquella manera. Constipat de temporada. No facis tanta feina.
- TAURO: L'amor te va de lo millor. Molta feina. Acid uric a la sang.
- SAGITARI: Disgust matrimonial. Crisi neurològica. Te ganes de fer feina.
- PEIXOS: No acabes d'estar content de l'amor. No fumis tant. Vagueria molta.
- ARIES: Desencant i tristor. A punt d'anar devers Mare Nostrum. Molt d'oci
- LIBRA: Conquesta errada. Salut i força al canut. Massa feina.
- CANCER: Idil.li temporal. Mal pel cap... Molta i bona feina.
- VIRGO: Tranquil home n'hi ha més. Depressio mental. Bones finances.
- LLEO: Cerca i trobaràs l'amor. Mal d'estòmac. Molta potència de treball.
- GEMINIS: Amor fraternal. Conserva la linea. No enfots ni brot.
- CAPRECORNI: Amor platònic. Menja pastanago. Necesites constancia.
- AQUARI: Pobret no en confiis massa. Canvia d'aires, has d'anar a Madrid. Bona feina.

Astrologus Portalensis i un Moro.

SOLUCIÓ DEL PASSATEMPS DEL MES PASSAT

A	B	C	A	R	I	O	L	
R	E	L	L	T	E	M	A	J
S	P	O	U	E	V	S	L	O
K	L	L	I	M	O	N	E	R
M	N	I	Q	U	R	S	T	V
C	A	V	A	M	R	O	I	B
N	S	E	R	G	A	M	I	J
S	A	R	E	O	G	I	E	Z
V	T	A	R	O	N	G	E	R

Mots encreuats

Horitzontals: A-Germa, Parc. B-Ela, Bec, A.
C-Remar, A, R. D-Al, C? Egtem.
E-Nacio, O, E. F-I, A, Robar.

Verticals: 1-Gerani. 2-Elena. 3-Ram, Ca. 4-M,
Aci. 5-A, R? Or. 6-B, E, O. 7-Pe, Gob.
8-Acat, A. 9-R, E, R. 10-Carme.

PASSATEMPS D'AQUEST MES

E	S	C	A	L	D	U	M	S	
N	A	O	L	C	I	E	F	O	
S	N	B	M	L	O	S	P	Y	P
A	T	T	E	B	M	U	T	E	
I	A	I	C	V	X	Y	Z	S	
M	I	P	R	M	Q	U	I	J	
A	U	S	O	F	E	F	G	H	
D	G	O	P	D	C	B	A	Z	
A	A	Q	R	T	U	I	O	M	

En aquesta sopa de lletres hi ha set noms de menjars mallorquins.

Cercau-los.

PASSATEMPS

Maria del Mar Pons i Damià Perelló

RAMON LLULL

Aprofitant l'avinencesa de la festa del Beat Ramon (27 de novembre) he cregut oportú incloure la seva biografia.

Va néixer a Ciutat l'any 1235, de pare barceloní establert a Mallorca arrel de la conquesta de Jaume I. De jove va ésser senescal de l'Infant don Jaume, hereu del Regne de Mallorca. Se va casar amb Blanca Picany, amb la qual tení dos fills. Duia vida cortesana i aleshores escrivia poesia trovadoresca per cantar els seus amors. D'aquestes poesies no se'n conserva cap.

Cap als trenta anys va tenir una forta crisi espiritual. Va renunciar als seus vincles familiars, va vendre els seus béns i s'entregà a la vida contemplativa. Després de pelegrinar a Santiago de Compostela, tornà a Mallorca i durant nou anys se va formar filosòficament, i un esclau sarraí li ensenyà àrab i ciència i filosofia aràbiques. Després d'aquesta formació inicial es retirà a Randa on, segons testimoni seu, li va veure una espècie d'"il·lustració divina" que li indicava la manera d'escriure un llibre contra els errors dels pagans. Per mor d'això se coneix a Ramon Llull com el DOCTOR IL·LUMINAT. Aquest llibre fou "Art abreujada d'atrotar veritat". Cap el 1275 ja havia escrit 17 llibres. Aquest mateix any se'n anà a Montpeller, on vivia el futur Jaume II de Mallorca, el qual va fer examinar els seus escrits per un teòleg, i aquell censor s'entusiasmà amb els llibres de Ramon. El futur Jaume II donà a Llull mitjans econòmics per fundar a Miramar un col·legi de llengües per preparar missioners, que dirigí ell mateix.

Llavors viatjà bastant.

A la Sorbona de París, el 1288, va llegir públicament el seu "Art" i va obtenir el "magisteri en arts".

El 1290 va salpar desde Gènova cap a Tunis, on es va dedicar a la predicació i a la controvèrsia teològica amb savis musulmans. Per mor d'aquestes predicacions el rei de Tunis el va fer empresonar i el condemnà a mort de la que se'n lliurà gràcies a un moro influent.

Fugí a Nàpols i tornà a demanar l'ajut del Papa, fracassant de bell nou. Després de lluitar contra l'averroïisme i de diversos viatges tornà al nord d'Àfrica (Bugia) on li succeí lo mateix que a Tunis: la presó i el desterrament.

Després d'un incansable punyir sobre els Papes i el rei Frederic III de Sicília per dur a terme la seva obra missionera morí segons la tradició, apedregat a Tunis.

Els seus restes descansen a Sant Francesc de Ciutat i l'església el té per Beat.

Fins aquí la seva incansable vida. I la seva obra? Evidentment no fou menys fecunda que la seva vida. Se conserven dos-centes quaranta tres obres de Ramon Llull, escrites en català, llatí i àrab. Dels llibres se conserva la versió en 2 o 3 d'aquestes llengües. Convençut que la veritat cristiana era racional, independentment de les Escripures, intentà plasmar-ho a les seves obres.

Obres magnes del Doctor Il·luminat són:

"Arbre de Ciència", veritable enciclopèdia on, sota l'al·legoria dels arbres, se jeraquitzen els aspectes del saber humà.

"Llibre del gentil e los tres savis"

"Llibre de l'ordre de cavalleria"

"Blanquerna" (que inclou el llibre de les meravelles i el llibre d'Amic e Amat).

Quant a poesia tenim: "Lògica d'Algatzell", "Medicina de pecat" (els emprava com recurs mnemotècnic). "Cant de Ramon", "Lo desconhort", "Planç de la Verge" ... etc.

Així com el vers de Ramon està escrit amb molts de provençalismes (la qual cosa no li lleva valor) la seva prosa, en canvi, la redactà en perfecte i pur català, llengua que Llull elevà a un gran nivell cultural. Com que Llull tractà les més diverses matèries

a la seva nombrosa obra va emprar un lèxic general i molt ample, des de paraules quotidianes fins conceptes abstractes. Creà tot un vocabulari agafat del lèxic patrimonial català romanitzant veus llatines o fins i tot creant neologismes. Gràcies a Ramon Llull el català fou la primera de les llengües neollatines emprada en filosofia i, a més, el seu català servirà de model per a escriptors posteriors.

La filosofia de Ramon Llull, que s'anomena LUL·LISME i que ha tengut i té una importància extraordinària al llarg de la història de la filosofia amb seguidors (lul·listes) i detractors (anti-lul·listes) al llarg de vuit segles a Espanya, Alemanya (influí en Leibniz) França...etc.

Aquesta fou la vida i l'obra del gran Beat, filòsof i primer gran escriptor en llengua catalana que fou el mallorquí Ramon Llull.

Gregori Puigserver.--

Vet aquí una mostra de la poesia de Ramon Llull:

Jesucrist, Sènyer, ah, si fos
en aquell temps que nasqués vós
e vos vesés infant petit,
vostres carns nues e poc llit,
pobre de draps, ple de bontat!
Ah, con fóra enamorat
en vos veser, tenir, tocar
e contra orgull contrastar,
veent lo rei del cel e el tro
jaer en paubre lliteló!
Ah, qui fos en cell temps noirit
que Jesús fo infant petit,
e com tots jorns ab ell anàs,
ab ell estés, ab ell jugàs!
Ah, con fóra ganig de plaer!
Ah, qui volgra als mais haver!
E quan Jesús hac sa estat,
que hom lo servís a son grat!
E quan folliat e pres,
que hom son companyó estés
en tota la greu passió
e en la greu mort! Anc ganig no fo
major que cell que hom pogra haver!

- Així Va El Concurs -

De moment pareix que va damunt rodes. Encara que esperam més participació de moment ja mos han presentat devers 25 treballs.

A tots els participants els donarem un títol de participació i un adhesiu del Grup d'esplai.

Els guanyadors tendran: Subscripció per mig any a la revista
PORTULA
Un lot de llibres per a cada categoria
Una placa gravada commemorativa

ENCARA HI SOU A TEMPS !! Enviau el vostre conte a Focs i Olles
o donau-lo a algun dels seus membres.

(fins el 30 de novembre)

PATROCINAT PER:

L'Ajuntament de Marratxí

La Caixa de Pensions
Sucursal de Marratxí
(Pont d'Inca)

"la Caixa"

EL B. RAIMUNDO LULIO nació en Mallorca Año 1235. fue de la 3.ª Orden de S.^o Fran.^o excelen.^t
 Gramatico; eloquente Rethorico; Logico eminente, relevante Fisico; sutil Metafis; profusido Arismet.^o altissimo
 Astrologo; Juris perite peritissimo; consumado Canonista; iluminado Theol.^o D.^o Cheruicã a niño; no inferior para
 resolver las díficuilt. mas arduas, a todos superior para explicar, y demostrar las verd.^{es} cathol.^{as} en la ciencia mas al-
 ta del amor mistico abraçado Serafin. Contra los enojes de Mahoma terrible mactilla; para las verdades de nra. Je Ze-
 la dor intrepido. Predicò las en Thrinas, convencièdo a los Mahometanos de sus impièda. y concitandose contra si
 el fuor del Pueblo y del Rey, murió Martir apedreado en Bugia, dia 29. de Junio del Año 1312. a los 70. de su edad.
 Consta del proceso de su Canonizacion, y de 40. D.^{os} Parisienses que hazen testimonio como lo afirma el R.^o P.^o Pacifico
 Cavuchino en sus Actas en Paris en el Año de 1645.

CAJA DE BALEARES
"SA NOSTRA"

També a PORTOL i SA CABANETA.-----

1882

1982

**GÜIIEEM
VIDAL
MATERIALS
CERÀMIQUES**

C/ Prínceps d'Espanya, 5
Tf: 60 21 32

ES FIGUERAL

MARRATXI

forn de l'església

pa i sopes mallorquines

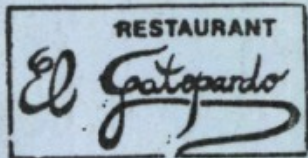
C/ José Antonio, 66
Tf: 60 21 27

PORTOL

Embata

Libres

Pje. Part. Papa Joan XXXIII. 5-ES. tel. 21.33.50
Ciutat de Mallorca

C/ Jaume I s/n
Tf: 60 24 76
SA CABANETA
(Per carretera de Sineu, Km 8)

C/ Santiago Ramón y Cajal, 10
Tf: 28 15 59

Palma--11

**CAIXA DE PENSIONS
"la Caixa"**

Antoni Laura, 63
60 09 36
PONT D'INCA